

HOVRÄTTEN FÖR
VÄSTRA SVERIGE
Avdelning 1
Rotel 14

DOM
2021-04-22
Göteborg

Mål nr
T 3552-20

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Göteborgs tingsrätts dom den 19 maj 2020 i mål nr T 9131-19, se bilaga A

PARTER

Klagande och motpart

Bill Persson, [REDACTED]
[REDACTED]

Ombud: Juristerna Alexandra Loyd, Alexander Ottosson och Erik Scherstén
c/o Centrum för rättvisa, Skeppsbron 20, Box 2215, 103 15 Stockholm

Klagande och motpart

Partille kommun, 212000-1272
433 83 Partille

Ombud: [REDACTED]
Kungstorget 2, 411 17 Göteborg

SAKEN

Skadestånd

HOVRÄTTENS DOMSLUT

Med ändring av tingsrättens dom i huvudsaken förpliktar hovrätten Partille kommun att till Bill Persson betala 656 564 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 28 juni 2019 till dess betalning sker.

Med ändring av tingsrättens dom även när det gäller rättegångskostnader befriar hovrätten Bill Persson från skyldigheten att ersätta Partille kommun för rättegångskostnader vid tingsrätten och förpliktar hovrätten Partille kommun att ersätta Bill Persson för hans rättegångskostnader där med 87 040 kr, varav 84 240 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 19 maj 2020 till dess betalning sker.

Dok.Id 582414

Postadress
Box 40
401 20 Göteborg

Besöksadress
Packhusplatsen 6

Telefon
031-701 22 00
E-post: hovratten.vastrasverige@dom.se
www.vastrahovratten.domstol.se

Telefax

-

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

Hovrätten förpliktar Partille kommun att ersätta Bill Persson för hans rättegångskostnader i hovrätten med 69 497 kr, varav 64 125 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 22 april 2021 till dess betalning sker.

YRKANDEN I HOVRÄTTEN

Bill Persson har yrkat att hovrätten förpliktar Partille kommun att till honom betala 656 564 kr jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från den 28 juni 2019 till dess betalning sker. Bill Persson har vidare yrkat att hovrätten befriar honom från skyldigheten att ersätta Partille kommun för dess rättegångskostnader vid tingsrätten och i stället förpliktar kommunen att ersätta honom för hans rättegångskostnader där.

Partille kommun har yrkat att hovrätten förpliktar Bill Persson att ersätta kommunen för dess rättegångskostnader vid tingsrätten med ett belopp om 620 115 kr, varav 604 004 kr avser ombudsarvode, i andra hand med ett belopp som hovrätten finner skäligt, jämte ränta från dagen för tingsrättens dom.

Parterna har bestritt varandras ändringsyrkanden och har yrkat ersättning för rättegångskostnader i hovrätten.

OMSTÄNDIGHETER OCH BEVISNING

Parterna har i hovrätten åberopat de grunder och omständigheter till stöd för sin respektive talan som framgår av tingsrättens dom.

Hovrätten har tagit del av samma bevisning som lades fram vid tingsrätten. Ljud- och bildupptagningen av förhöret vid tingsrätten med Bill Persson har spelats upp.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Överträdelse av egendomsskyddet

Utgångspunkter för hovrättens prövning

Bill Persson har vidhållit att kommunens agerande – att ta betalt för gatukostnader för tre ännu inte existerande fastigheter och kräva omedelbar betalning – har utgjort ett ingrepp i hans egendom genom att han tvingades betala pengar och därmed avstå medel till kommunen samt genom att kommunen har utövat påtryckning i syfte att få honom att stycka av och sälja delar av hans fastighet.

Det är klarlagt att kommunens agerande innebar att Bill Persson tvingades avstå medel till kommunen. Detta utgör ett ingrepp i hans egendom. Påståendet att kommunen dessutom genom sitt agerande försökte påverka honom att stycka av och sälja del av fastigheten saknar övertygande stöd i utredningen. Den fråga som hovrätten kommer att pröva är således om kommunen har gjort sig skyldig till överträdelse av egendomsskyddet genom att Bill Persson har behövt avstå medel till kommunen avseende betalning för gatukostnader för fyra möjliga fastigheter, dvs. även för tre ännu inte existerande fastigheter.

Hovrätten ansluter sig till tingsrättens redogörelse för de frågeställningar som målet omfattar och den prövningsordning som tingsrätten har ställt upp. Den inledande frågeställningen är således om det över huvud taget har skett någon överträdelse av Bill Perssons egendomsskydd. För att ta ställning till det kommer hovrätten, liksom tingsrätten, först att pröva hur gatukostnadsavgifter ska bedömas i förhållande till egendomsskyddet och om sådana avgifter kan utgöra en inskränkning av detta. Om hovrätten kommer fram till att Bill Perssons egendomsskydd har överträtts ska hovrätten därefter ta ställning till om Bill Persson har rätt till skadestånd och i så fall med vilket belopp.

Hur ska gatukostnadsavgifter bedömas?

Till en början kan konstateras att en enskilds egendom är tryggad genom artikel 1 i det första tilläggsprotokollet till den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (tilläggsprotokollet). Liksom tingsrätten anser hovrätten att Europarådets kommission för de mänskliga rättigheterna och Europadomstolens praxis ger stöd för att gatukostnadsavgifter ska bedömas på samma sätt som uttag av skatt enligt andra stycket i artikel 1 i tilläggsprotokollet. Det innebär att kommunen som utgångspunkt har rätt att ta ut avgiften och att prövningen om en överträdelse har skett ska göras enligt andra stycket i artikeln.

En enskilds egendom är även tryggad genom bestämmelsen om egendomsskydd i 2 kap. 15 § regeringsformen. Det inledande stadgandet har ingen självständig rättslig betydelse utan fastställer det övergripande syftet med bestämmelsen. Syftet är alltså inte att genom bestämmelsen ge ett heltäckande skydd för all egendom utan i stället att slå fast att rättsordningen ska ge ett betryggande skydd för den enskildes egendom. (Se prop. 1993/94:117 s. 48). Bestämmelsens första stycke ger skydd mot två huvudtyper av ingrepp i äganderätten; expropriation eller annat sådant förfogande och rådighetsinskränkningar. Utanför bestämmelsens tillämpningsområde faller annan tvångsavhändelse till exempel förstörande av egendom på grund av risk för smitta. Inte heller skatt, böter, viten och exekutiva åtgärder omfattas av bestämmelsen. Som exempel på förfoganden som är likställda med expropriation kan nämnas nationalisering och socialisering av egendom. (Se Isberg med flera, Grundlagarna, JUNO Version 3A, kommentaren till 2 kap. 15 § regeringsformen.)

Det finns inget vägledande avgörande eller annat uttalande i frågan om hur gatukostnadsavgifter ska bedömas i förhållande till egendomsskyddet i regeringsformen. Som ovan nämnts ger de av tingsrätten refererade rättsfallen från Europarådets kommission för de mänskliga rättigheterna och Europadomstolen stöd för att gatukostnadsavgifter ska bedömas på samma sätt som uttag av skatt enligt andra stycket i artikel 1 i tilläggsprotokollet. Detta talar för att gatukostnadsavgifter inte omfattas av 2 kap. 15 § regeringsformen. Även om bestämmelsen inte är direkt tillämplig när det kommer till

skatt bör den dock inte kunna kringgåas genom beskattning (se Sterzel, Skatt och egendomsskydd, I: Åhman (red.), Äganderätten – dess omfattning och begränsningar, 2009, s. 99). Såsom tingsrätten har redogjort för ändrades grundlagsskyddet i samband med att europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) införlivades i svensk rätt, bland annat i syfte att det svenska egendomsskyddet inte skulle vara mindre omfattande än egendomsskyddet i tilläggsprotokollet. Hovrätten gör mot den bakgrunden, liksom tingsrätten, bedömningen att uttag av skatter och andra pålagor kan prövas även mot egendomsskyddet i regeringsformen och att frågan om det skett en överträdelse av egendomsskyddet bör prövas på samma sätt mot både bestämmelsen i regeringsformen och bestämmelsen i tilläggsprotokollet.

Kan ingreppet rättfärdigas?

Lika med tingsrätten finner hovrätten att det finns lagstöd för ingreppet och att ingreppet har skett i ett allmänt intresse. Den centrala frågan i målet blir därför om ingreppet har varit proportionerligt.

Tingsrätten har redogjort för de två olika proportionalitetsbedömningar som kan komma i fråga. Den proportionalitetsbedömning som Högsta domstolen tillämpade i avgörandet NJA 2018 s. 753 innefattade en prövning i tre steg; ändamålsenlighet, nödvändighet och proportionalitet i strikt mening. Från domskälen kan följande slutsatser särskilt uppmärksammas.

- Av Europadomstolens praxis följer att en proportionalitetsbedömning ska göras i varje enskilt fall och att denna praxis var etablerad redan vid tiden för grundlagsändringen. Det är inte längre ifrågasatt i svensk rätt att principen måste ges genomslag i det enskilda fallet (se NJA 2013 s 350). Samma princip följer numera av 2 kap. 15 § regeringsformen (p. 20–21).
- Det krav på proportionalitetsbedömning som regeringsformens regler om egendomsskydd uppställer får tillgodoses genom en fristående proportionalitetsavvägning mellan allmänna och enskilda intressen. Den enskildes intresse av att

intrång i egendomsskyddet inte sker ska då vägas mot den grad av allmänt intresse som kan finnas för åtgärden (p. 25).

Målet rörde visserligen en fråga om egendomsberövande genom fastighetsbildning men Högsta domstolens uttalanden i avgörandet är, i kombination med hänvisningarna till tidigare praxis, av sådan generell karaktär att de bör tillämpas även i detta fall. Kommunens beslut att ta ut gatukostnadsavgifter för ännu inte existerande fastigheter ska därför prövas i förhållande till den proportionalitetsbedömning som följer av Högsta domstolens avgörande.

Ingreppet har varit ändamålsenligt, dvs. ägnat att tillgodose det avsedda ändamålet med gatukostnadsuttag. För att ingreppet ska vara nödvändigt krävs att det saknats likvärdiga, mindre ingripande alternativ för att nå ändamålet. Bill Persson tilldelades tre byggrätter när den nya detaljplanen antogs trots att han inte efterfrågade det. Även om Bill Perssons fastighet ökade i värde genom byggrätterna får kommunens uttag av gatukostnadsavgifter för inte existerande fastigheter ses i ljuset av hans uppgift om att han inte hade för avsikt att realisera någon av byggrätterna. Detta ska ställas mot kommunens möjlighet att avvakta med att ta betalt för dessa gatukostnadsavgifter till dess att byggrätterna utnyttjades. Hovrätten ansluter sig i den delen till tingsrättens bedömning att det borde varit möjligt att avvakta med att kräva betalt utan att detta hade inneburit en orimlig belastning för kommunen. Det har således funnits ett mindre ingripande alternativ till hands.

Den fördel som kommunen vinner av att kräva förskottsbetalning ska vidare stå i rimlig proportion till den skada som ingreppet förorsakar Bill Persson. I det här avseendet har det belopp som Bill Persson krävdes på betydelse, liksom det förhållandet att beloppet skulle betalas inom en så kort tid som en månad. Bill Persson har själv berättat att beloppet motsvarar ungefär tre årslöner för honom. Det är visserligen klarlagt att han i och för sig hade möjlighet att betala det – för de allra flesta privatpersoner – betydande belopp han krävdes på. I målet har framkommit att anledningen till att han hade sådan betalningsförmåga var på grund av den expropriationsersättning han fick när kommunen tvångsinlöste en del av hans fastighet. Att han blev utsatt för ett annat

egendomsingrepp och av den anledningen hade betalningsförmåga kan rimligen inte tillmätas någon betydelse vid prövningen av förevarande ingrepp. Även om fastigheten ökade i värde tillkommer en sådan värdeökning Bill Persson först om han säljer hela eller delar av fastigheten. Värdeökningen som sådan har därför en förhållandevis liten betydelse i sammanhanget. Vid en sammantagen bedömning finner hovrätten att den skada ingreppet har inneburit för Bill Perssons del inte står i rimlig proportion till den nytta som kommunen vinner av att kräva förskottsbetalning. Ingreppet har således inte varit proportionerligt i strikt mening.

Sammanfattningsvis finner hovrätten att kommunens uttag av gatukostnadsavgifter för ännu inte existerande fastigheter har inneburit ett ingrepp i Bill Perssons egendomsskydd som inte kan rättfärdigas. Det föreligger därför en överträdelse av Bill Perssons egendomsskydd.

Skadeståndsskyldighet

Regeringsformen innehåller ingen bestämmelse om skadestånd vid överträdelse av en grundlagsskyddad rättighet. Högsta domstolens praxis talar dock i viss mån för att det finns en principiell rätt till skadestånd och annan ersättning vid det allmännas överträdelse av regeringsformen (se SOU 2020:44 s. 285 f.).

Det allmännas ansvar vid överträdelser av Europakonventionen regleras sedan den 1 april 2018 i 3 kap. 4 § skadeståndslagen. Bestämmelsen är inte direkt tillämplig i målet eftersom skadefallet inträffade före ikraftträdandet. Av författningskommentaren framgår dock att det inte bör finnas någon begränsning i rätten till skadestånd för skadefall som inträffade före ikraftträdandet (se prop. 2017/18:7 s. 52). Detta bekräftas av att Högsta domstolen vid ett flertal tillfällen har konstaterat att det allmännas skadeståndsansvar i svensk rätt ska bedömas i ljuset av de krav som Europakonventionen ställer och att den svenska lagstiftningen ska tolkas fördragskonformt i den utsträckning som konventionen ger anledning till det (se t.ex. NJA 2005 s. 462, NJA 2007 s. 295, NJA 2007 s. 584 och NJA 2009 N 70). En grundläggande bestämmelse i sammanhanget är artikel 13 i Europakonventionen. En förutsättning för skadestånd enligt bestämmelsen

är att andra rättsmedel inte räcker som gottgörelse för överträdelsen; bara då blir skadestånd nödvändigt. En överträdelse av konventionen medför alltså inte utan vidare en rätt till skadestånd (se Bengtsson, Skadestånd vid överträdelse av Europakonventionen – den nya lagstiftningen, SvJT 2018, s. 104). Ett effektivt rättsmedel ska vara tillgängligt och praktiskt möjligt för den enskilde att använda, det ska vara ägnat att leda till rättelse och ge rimliga möjligheter till framgång inom skälig tid, och det ska kunna verkställas (se prop. 2017/18:7 s. 17).

I Bill Perssons fall är det närmast en jämkning i mark- och miljödomstol med stöd av 6 kap. 36 och 37 §§ plan- och bygglagen som hade kunnat vara ett sådant alternativ. Av bestämmelsen följer att betalningsskyldigheten kan jämkas om den är betungande för fastighetsägaren med hänsyn till fastighetens ekonomiska bärkraft och andra omständigheter, och om fastighetsägaren ställer godtagbar säkerhet. Det finns ingenting i målet som tyder på att Bill Persson hade kunnat uppfylla de förutsättningar som krävdes för att bestämmelsen skulle vara tillämplig. Detta var även den ståndpunkt som kommunen meddelade Bill Persson. Hovrätten finner att kommunen inte har visat att en jämkningstalan skulle ha varit ett effektivt rättsmedel för Bill Persson att gottgöra överträdelsen. Det är därför nödvändigt att utge skadestånd till Bill Persson.

Kommunen har invänt att Bill Persson inte har vidtagit tillräckliga åtgärder för att begränsa sin skada. Vid bedömningen av skadans storlek kan den enskildes nyttjande av rättsmedel ha betydelse (se NJA 2013 s. 842). Hovrätten har ovan funnit att det rättsmedel som stod Bill Persson till buds – en jämkningstalan i mark- och miljödomstol – sannolikt inte hade utgjort ett sådant effektivt rättsmedel varför hans skada inte hade begränsats genom att han fört en sådan talan. Det har från kommunens sida inte gjorts gällande att Bill Persson kunde ha vidtagit någon annan skadebegränsande åtgärd. Kommunens invändning i denna del kan således inte vinna bifall.

Av allmänna skadeståndsrättsliga principer följer att Bill Persson ska försättas i samma sits som om den skadeorsakande handlingen inte hade ägt rum. Genom kommunens beslut och efterföljande fakturering har Bill Persson betalat 606 564 kr i gatukostnadsavgifter för fastigheter som ännu inte bildats. Fastighetens värdeökning påverkar inte

den skada som Bill Persson har lidit i det här sammanhanget. Skadans storlek motsvarar därför det belopp som han har erlagt, dvs. 606 564 kr.

Avgörande för frågan om det föreligger en rätt till gottgörelse för ideell skada är hur allvarlig kränkningen är. Allvaret bestäms främst efter de negativa känslor av förnedring, ringaktande, utsatthet eller liknande, som rättighetskränkningen – i beaktande av dess orsak, art, omfattning och verkningar och med beaktande av omständigheterna runt denna – typiskt sett är ägnad att framkalla. (Se NJA 2013 s. 842). Vid bedömningen bör beaktas de syften som motiverar att ersättning ska utgå samt överträdelsens varaktighet (se NJA 2014 s. 323.) Bill Persson har själv beskrivit sin känsla av maktlöshet i samband med att han krävdes på betalning för gatukostnaderna som belöpte på de ännu inte existerande fastigheterna. Hans uppgifter i kombination med det betydande belopp som han ålades att betala inom kort tid leder hovrätten till bedömningen att 50 000 kr motsvarar en skälig ersättning för den ideella skada han har lidit.

Sammanfattningsvis finner hovrätten att kommunens agerande – att ta ut gatukostnadsavgifter för ännu inte existerande fastigheter och kräva omedelbar betalning för dem – har utgjort en överträdelse av Bill Perssons egendomsskydd. Det är nödvändigt att ålägga kommunen skadeståndsskyldighet för att gottgöra överträdelsen. Den skada som Bill Persson har lidit uppgår till det yrkade beloppet, dvs. 654 564 kr. Bill Perssons talan ska därför bifallas i sin helhet.

Rättegångskostnader

I konsekvens med hovrättens bedömning i saken är Bill Persson vinnande part. Kommunen ska därför ersätta Bill Persson för hans rättegångskostnader vid såväl tingsrätten som i hovrätten.

Bill Persson begärde ersättning för rättegångskostnader vid tingsrätten med 87 040 kr, varav 84 240 kr för ombudsarvode och 2 800 kr för ansökningsavgift. Av kostnadsräkningen framgår att det motsvarar 60 timmars arbete. Med hänsyn till målets art och omfattning finner hovrätten att det begärda beloppet är skäligt.

Bill Persson har begärt ersättning för rättegångskostnader i hovrätten med 69 497 kr, varav 64 125 kr för ombudsarvode och 5 372 kr för utlägg. Kommunen har vitsordat beloppen som skäligen i och för sig.

Bill Perssons yrkanden i rättegångskostnadsdelen ska således bifallas i sin helhet.

ÖVERKLAGANDE, se bilaga B

Överklagande senast den 20 maj 2021

I avgörandet har deltagit hovrättspresidenten Anders Hagsgård, hovrättsrådet Johanna Hagman samt tf. hovrättsassessorerna Karolina Hagman och Mathilda Rydstern, referent.